

Bojuje nejvyšší státní zástupce s větrnými mlýny?

Téma Nejvyššího státního zastupitelství je pro studenty práv lákavé, a tak není divu, že přednáška Pavla Zemana do posledního místa zaplnila přednáškový sál na pražské právnické fakultě. I přes velmi neformální atmosféru většina posluchačů odcházela z přednášky se zásadní otázkou na rtech – opravdu se podaří nejvyššímu žalobci prosadit potřebnou nezávislost státního zastupitelství?

S úsměvem na rtech a jistou mírou nostalgie (Pavel Zeman je bývalým studentem pražských práv) se Nejvyšší státní zástupce pustil do vysvětlování, co to vlastně státní zastupitelství je a co se s ním bude dít do budoucna. Začal základním kamenem – tím je článek 80, odstavec 1 Ústavy kde stojí, že Státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení; vykonává i další úkoly, stanoví-li tak zákon. Právě zmíněný článek 80 je v rámci základního zákona řazen v hlavě III., která upravuje Exekutivu. „*To může evokovat myšlenku, že je státní zastupitelství součástí exekutivy. Myšlenku, že je prodlouženou rukou exekutivy. Tím se dostáváme k otázce, jestli náhodou není státní zastupitelství advokátem státu,*“ řekl Pavel Zeman. „*Na to odpovíme zřejmě tím, že zastupuje veřejnou žalobu. Ale v paragrafu 1 zákona o státním zastupitelství se píše, že jde o soustavu úřadů státu, určených k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu*“ pokračoval. Dostal se tedy k otázce, co je to vlastně veřejný zájem. Zda to není státní zájem, zájem exekutivy. „*Domnívám se, že ne. Je to zájem na dodržování zákona,*“ uzavřel.

Státní zastupitelství tak má v rámci svěřené působnosti bdít nad tím, aby byl dodržován zákon. Má bdít nad spravedlností. Je to totiž jediný orgán, který může věc přinést v trestní věci před soud. „*Když věc neprojde státním zastupitelstvím, nemůže k soudu. V takové věci tedy nemůže být právo na spravedlivý proces,*“ řekl. Poté položil před studenty otázku, zda je tedy zakotvení státního zastupitelství v třetí hlavě Ústavy správné. Jak podotkl, názory na věc se liší. Ve světě je prokuratura, chceme-li státní zastupitelství, upravena buď v rámci exekutivy, moci soudní anebo jako orgán sui generis. „*Když jsem se pídil po tom, proč je to zakotveno v článku 80, bylo mi říkáno, že ten článek je krátký, aby měl vlastní hlavu a že do justice nepatří. Jiní mi zase říkali, že státní zastupitelství má být součástí exekutivy,*“ řekl. Proč tedy Pavel Zeman, lobbuje za to, aby bylo státní zastupitelství upraveno jinde a bylo nezávislé? „*Protože bez nezávislého státního zastupitelství nemůžete dostat věc k soudu tak, aby byla projednána. Co zastupitelství zastaví v přípravném řízení, to soud neodsoudí,*“ odpověděl. Další z důvodů je podle Pavla Zemana i to, že v případě podmíněného zastavení trestního stíhání státní zastupitelství de facto rozhoduje o vině. „*A proto by měla být větší míra nezávislosti,*“ vysvětlil. Poslední z důvodů je prý také kriminalita „*bílých límečků*“. Ta je problematická z pohledu postavení pachatele ve společnosti. „*Jestliže má státní zastupitelství blízko k exekutivě a to i pachatel, je zde nebezpečí,*“ vysvětlil Pavel Zeman.

Dalším (a pro většinu lidí v sále hlavním) tématem byla plánovaná reforma státního zastupitelství. Téma aktuální a mediální. „*Než jsem nastoupil, kladl jsem si otázku, jak dál. Zda reformovat. A zjistil jsem, že je dobré jít cestou nezávislosti,*“ řekl Pavel Zeman. Následně popsal dvě roviny reformy – institucionální (tzv.malou novelu: o jmenování a odvolávání) a rovinu zákona o státním zastupitelství (tzv.velká novela). Ona malá novela má zajistit stabilní systém jmenování a odvolávání. Vedoucí státní zástupci budou jmenováni ministrem spravedlnosti. Náměstci nejvyšším státním zástupcem a ten bude jmenován prezidentem. O odvolání by měl rozhodovat Nejvyšší správní soud v rámci kárného řízení (současné „závažné provinění“ se přetvoří do kárného provinění). Změnit by se mělo také funkční období. Vedoucí státní zástupci budou moci vykonávat funkci sedm let, nejvyšší státní zástupce deset, a to neopakovatelně.

Velkým posunem by měla být druhá, takzvaná velká novela. Ta reflektuje vládní protikorupční strategii a hlavně její požadavek na zřízení specializovaných senátů a útvarů pro boj se závažnou hospodářskou a finanční kriminalitou. A jaké jsou tedy hlavní teze navrhované úpravy? (Musíme podotknout, že se jedná o požadavky nejvyššího státního zástupce. Co nakonec projde a co zůstane v šuplíku, ukáže až čas):

- zefektivnění soustavy ze čtyř na tři stupně; roli Vrchních státních zastupitelství při zastupování žaloby u soudu by převzalo pracoviště NSZ v Praze a Olomouci; ostatní působnost vrchních státních zastupitelství by přešla na NSZ celá; NSZ by se stalo dohledovým orgánem nad kraji
- vytvoření útvaru v boji s korupcí, finanční kriminalitou a terorismem; jeho působnost bude celorepubliková a ideálně by měl být přiřazen k Nejvyššímu státnímu zastupitelství; do čela útvaru se postaví vedoucí pracovník, který se stane zároveň náměstkem nejvyššího státního zástupce, od kterého ale nebude přijímat pokyny
- zefektivnění postupů a vyjasnění vztahů a posílení autonomie dozorového SZ: doplnění nástrojů k zefektivnění (například oprávnění ke vztahu k ministerstvu financí - aby mohla probíhat komunikace online; například také nástroje ohledně správních žalob)
- zredukování kontrolních mechanismů (zejména dohled nad dohledem), protože často zasahují do autonomního rozhodování SZ; dohled nemůže nahrazovat dozor (dohled je až další fáze)
- zefektivnění zpracovávání věcí (například zúžení okruhů specializace zástupců; sledování jejich profesního růstu a hodnocení spolu s kariérním řádem; aby ten, komu je kauza přidělena, ji vedl od začátku do konce)
- kariérní řád by měl zavést instanční postup (zamezí to tomu, aby se do funkcí dostali lidé, kteří toho o SZ moc neví)
- zavedení takzvaného seniorního právního čekatele (má po justičních zkouškách, ale není ještě jmenován například z důvodů kapacitních - navýší se mu plat a v rámci kraje bude vyplňovat výpadek v personálních věcech)

- lepší úprava „kontroly skončené věci“ (aby bylo možné nařídit a provést kontrolu pouze tam kde nebyl zjištěn skutkový stav nebo tam, kde nebylo přijato opatření, i když přijato být mělo)
- formulace zásad trestní politiky by měl stanovit NSZ po konzultaci s nově zřízenou Radou státního zastupitelství (volený orgán z řad státních zástupců)
- vyjadřoval by se k personálním otázkám a zásadám politiky veřejné žaloby)

Výše zmíněné teze byly předloženy ministerstvu spravedlnosti a to je posunulo na koaliční skupinu. Jenže mezitím teze ministerstvo dle nejvyššího žalobce celkem razantně zkrátilo. Úřadu se například nelíbí ono doplnění efektivních nástrojů, pasáž o Radě SZ (je spatřována jako samosprávný prvek a ten prý do soustavy nepatří), pasáž o spoluúčasti profesních organizací (tou je Unie SZ), systemizace SZ (to, že by NSZ říkal ministerstvu, kolik státních zástupců potřebuje), pasáž o kariérním řádu (konkrétně text o tom, že by do vedoucí funkce šli lidé pouze se zkušeností). Vypuštěn byl i institut seniorního čekatele. V neposlední řadě se nejvyšší státní zástupce s ministerstvem neshodli ani na formulaci zásad politiky veřejné žaloby. Koaliční skupina tak aktuálně diskutuje zkrácený (ministerský) a nezkrácený (Zemanův) návrh. Otázka fungování a změn státního zastupitelství je tak stále živá a diskutovaná.

Diskutujte i vy, a to na naší facebookové stránce >>> [zde](#).

Přednášku Pavla Zemana pořádal Spolek českých právníků Všehrd.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Advokátní kancelář Pokorný, Wagner & partneři, s.r.o.](#)
- [Náš náskok byl v odhodlání a ochotě riskovat](#)
- [Na co se zaměřoval úřad pro ochranu osobních údajů při své kontrolní činnosti v roce 2020?](#)
- [„Co nás čeká v právu ICT v roce 2021“](#)
- [Rozhovor s Petrem Sprinzem](#)
- [Odborný seminář: Závazky v novém občanském zákoníku](#)
- [Odborný seminář: Smlouvy uzavírané se spotřebitelem v novém občanském zákoníku](#)
- [Chambers Europe 2012: PRK Partners oceněna za nejlepší klientské služby](#)
- [Nataša Randlová prominentním právníkem Chambers Europe](#)
- [Ocenění soutěžněprávního týmu advokátní kanceláře Schönherr](#)
- [Advokátní kancelář KŠB byla oceněna jako nejlepší národní právní firma v ČR](#)